

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ” – СВИЩОВ

Факултет „Стопанска отчетност“

Катедра „Счетоводна отчетност“

Александрина Пламенова Алексиева-Николова

**СЧЕТОВОДНО-ПРАВНИ АСПЕКТИ НА МАЛКИТЕ
И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

**на дисертационен труд за придобиване на образователната и
научна степен „доктор” по
научната специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ
на стопанската дейност (Счетоводство)“**

Научен ръководител:

Доц. д-р Станислав Александров

Свищов

2019г.

Дисертационният труд е в обем 192 стандартни страници, 181 от които основен текст. В структурно отношение включва увод, три глави, заключение, библиографска справка – 119 източника (73 български, 9 чуждестранни литературни източника, 15 интернет позовавания, 18 нормативни актове, 4 други) и 7 приложения. В подкрепа на изложението са включени 3 таблици, 19 фигури.

Авторът на дисертационния труд е редовен докторант в катедра „Счетоводна отчетност“ към факултет „Стопанска отчетност“ при Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита по реда на Закона за развитие на академичния състав в Република България пред научно жури от катедра „Счетоводна отчетност“ към факултет „Стопанска отчетност“ при Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов.

Защитата ще се проведе на 16.03.2020г. от 11.00 ч. в Заседателна зала Ректорат на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов на открито заседание на Научното жури.

Материалите по защитата са на разположение в отдел „Докторантура и академично развитие“ при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

I. Обща характеристика на дисертационния труд

1. Актуалност на изследването

В контекста на съвременната икономическа реалност изследванията за влиянието на дадена група стопански организации са от съществено значение за икономическото развитие на страната с подчертана актуалност и научна приложна насоченост. Избраната тема на дисертационното изследване е значима за счетоводната теория и практика. **Актуалността** се обуславя от необходимостта от научно изясняване и решаване на проблеми с организационен характер относно въвеждането на дистанционно счетоводно отчитане в МСП чрез изнесено работно място на счетоводните работници.

В дисертационния труд на подробен анализ се подлагат най-голямата група предприятия, а именно малки и средни предприятия (МСП), които участват най-активно в обществено-икономическите отношения в Република България. В този контекст избраната тема на научното изследване е актуална и значима за счетоводната теория, практика и начина на организация на дейността в МСП – Счетоводни кантори.

Основната цел на малките и средните предприятия, както на всяка стопанска организация, е получаването на икономическа изгода, желана доходност и финансова стабилност, както и оптимизацията и усъвършенстването им спрямо текущите условия в страната. Следователно основен момент за постигане на поставената пред МСП цел е именно ясното и точно счетоводно отчитане, отразяващо движението на имуществото на предприятието. От изключителна важност става оптимизирането на процеса на счетоводното отчитане и внедряването на нови технологии в модела на организация на работа с цел повишаване производителността на труда.

Рационалното прилагане на компютърно комуникационната техника, съчетано с устойчивото развитие в областта на интернет достъпа, е

предпоставка за повишаване нивата на ефективност в работния процес в краткосрочен период. През последните години дистанционната работна среда се развива с много ускорени темпове и намира все по-широко приложение във всяка една сфера на работа, включително и в Счетоводството.

Нарасналият интерес към дистанционната работна среда може да се обясни с динамиката във факторите на бизнес средата и на първо място със значителните промени, настъпили през последното десетилетие на пазара на труда. Тези промени се изразяват в чувствително нарастване на изискванията към работната сила, активно внедряване на информационни технологии във всички сфери на дейност, висока мобилност на персонала, необходимост от развитие на адаптивността на работната сила и на нов тип грамотност – креативна грамотност.

Новост в разработката е тезата, че необходимата своевременна информация, нужна на външните потребители за стопанската дейност на малките и средните предприятия, получавана от счетоводството и набавяна до момента автоматизирано, може да бъде усъвършенствана и да се осигурява дистанционно от счетоводните работници. Настоящите икономически условия у нас изискват нов поглед при организацията на счетоводното отчитане в предприятията. Авторът се фокусира върху възникналата нужда от промяна в комуникацията между работодател и работник, зависеща от модернизирването на информационните технологии на света като цяло.

Основният акцент в разработката е поставен върху опита за разработване на авторов организационен модел на счетоводно отчитане чрез изнесено работно място на счетоводните работници в Счетоводните кантори и прилагането му на практика. Успешно решение в тази насока е внедряването на дистанционна работна среда, която може да се използва и налага все по-активно във всеки вид МСП, включително и в изследваната

група – Счетоводните кантори. На настоящия етап подпомага разрастването им и създава добри условия за работа, която не е централизирана и концентрирана предимно в големите градове, а е ориентирана към всяка една точка в България.

2. Обект и предмет на изследването

Обект на дисертационния труд е счетоводството на МСП при автоматизирано дистанционно счетоводно отчитане (МСП от определен тип – Счетоводни кантори). **Предмет** на разработката са възникналите проблеми в организацията, въвеждането и използването на дистанционен модел на счетоводно отчитане, насочен към Счетоводните кантори и усъвършенстване на приложението му.

3. Изследователска теза

На основата на дефинираните обект и предмет на научното изследване се извежда следната **изследователската теза**, а именно, че съществува възможност за оптимизиране на организацията на счетоводно отчитане с цел подобряване на отчетния процес в МСП – Счетоводни кантори. Дистанционната работна среда притежава значителен, многоаспектен потенциал за налагането ѝ в ефективен организационен модел на счетоводно отчитане.

4. Цел и задачи на дисертационния труд

Основната цел на дисертационния труд е да се направи критичен анализ на организацията на счетоводното отчитане в МСП при използването на дистанционна работна среда от счетоводните работници в Счетоводните кантори.

За реализиране на поставената цел са формулирани следните **основни задачи**:

1. Критичен анализ на основните теоретични концепции в икономическата и правната литература за същността и организацията на счетоводното отчитане в МСП. На база на направения анализ посредством съпоставка на определенията за предприятие и определенията за МСП, да се прецизира определенията за понятието малко и средно предприятие (МСП), като се изведе авторова дефиниция.

2. Очертаване и изследване на възможните проблеми, свързани със спецификата на организацията на дистанционно счетоводно отчитане в МСП – Счетоводни кантори.

3. Анализ и доказване на концепцията за същността на технологията на дистанционно счетоводно отчитане в МСП – Счетоводни кантори, с оглед да се открият евентуалните ѝ предпоставки и недостатъци.

5. Степен на разработеност

В унисон със схващането, че приемствеността в науката е база за нови идеи, в процеса на изследване се използват публикации на редица утвърдени български автори като: М. Димитров, В. Божков, Ст. Александров, Д. Крумова, Й. Василев, М. Дочев, А. Атанасов, И. Андреев и други.

6. Методология на изследването

Методологията на изследването, представена в дисертационния труд, се базира на научноизследователски подходи и методи за откриване на научни знания, като използваният инструментариум включва историческия подход, системния подход, сравнителния метод, индуктивния и дедуктивния метод, методите на анализа и синтеза. Използвани са методите на наблюдението и анкетата. Проведено е анкетно проучване и са приложени математико-статистически методи за обработка и визуализиране на данните от изследването в табличен вариант, като информацията се илюстрира в графичен вид. Изследването е обезпечено с проучването и

систематизирането на широк кръг научни публикации на изследователи, нормативни актове и включва публично достъпни електронни източници.

7. Ограничения

С оглед по-пълното фокусиране върху целта и обстоятелството изпълнение на задачите изследването е проведено при следните ограничителни условия – проучва се точно определен вид МСП, а именно Счетоводни предприятия познати в практиката като Счетоводни кантори (Счетоводни къщи (СК)).

За подбиране на изследваните организации е използван методът на случайния неповторен избор в обхвата на цялата страна. Участници в изследването са МСП от типа Счетоводни кантори, занимаващи се с предоставяне на счетоводна услуга на други МСП, избрани от каталога с данни на фирми от икономическия уеб портал econ.bg.

8. Апробация

Дисертационният труд е обсъден на заседание на катедра „Счетоводна отчетност“ при Стопанска академия „Димитър Апостолов Ценов“ – Свищов и е насочен за защита. Отделни части от дисертационния труд са публикувани в специализирани научни издания. Предложеният организационен модел на дистанционно счетоводно отчитане, чрез изнесено работно място на счетоводните работници, е насочен към МСП от типа на Счетоводните кантори.

9. Обхват на изследването

Изследователските търсения в дисертационния труд в тяхната теоретична част са насочени към анализ на различните концепции и анализ на нормативната база относно показателите за категоризиране на предприятията на микро, малки, средни и големи в Закона за малките и

средните предприятия, Закона за счетоводството и Директива 2013/34/ЕС. На базата на сравнителен анализ са очертани специфичните особености на множество различни теоретични постановки за същността на предприятието, същността на МСП. След обстоятелствен коментар е обособено, че посредством счетоводните записвания се натрупва информация за състоянието, промяната и резултата в счетоводните обекти в малките и средните предприятия, а именно автоматизирано и дистанционно.

Емпиричната част на разработката се фокусира върху съвременните тенденции в подобряването на счетоводното отчитане в групата на малките и средните предприятия, зависещо от цялостното модернизиране и развитие на счетоводството като наука. Авторовото изследване в дисертационния труд се базира на проведено анкетно проучване в областта. В съдържателно отношение емпиричното изследване включва обект, методология, оценка на дистанционна работна среда, цел, задачи, резултати и заключение, на базата на които са направени изводи.

Проведеното анкетно проучване има за цел да установи позициите и нагласите на Счетоводните кантори от типа малки и средни предприятия за потвърждаването или отхвърлянето на предложения модел на организация на работния процес.

II. Структура на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем 192 страници, 181 от които основен текст, структуриран в три глави по следния начин:

Увод

Глава първа

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

1.1. Теоретични основи на икономически и правни аспекти на МСП.
Класификация на подходите за дефиниране

1.2. Систематизиране и обща характеристика на МСП

1.3. Същност и инструментариум на организация на работа чрез дистанционна работна среда

Глава втора

ТЕОРЕТИЧЕН АНАЛИЗ НА НОРМАТИВНОТО ДЕФИНИРАНЕ НА МСП. СЪЩНОСТ И ОСОБЕНОСТИ ПРИ ТЕКУЩОТО И ПЕРИОДИЧНО ОТЧИТАНЕ В МСП

2.1. Теоретичен анализ на нормативното дефиниране на МСП

2.2. Същност и особености при текущото счетоводно отчитане в МСП

2.3. Същност и особености при периодичното счетоводно отчитане и съставяне на ГФО в МСП

Глава трета

ОРГАНИЗАЦИОННИ МОДЕЛИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ОТЧИТАНЕТО В МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ – СЧЕТОВОДНИ КАНТОРИ

3.1. Анализ на съществуващите модели на счетоводно отчитане и преход към прилагане на нов организационен модел в МСП – Счетоводни кантори

3.2. Технология на дистанционното текущо и периодично счетоводно отчитане в Счетоводните кантори

3.3. Концептуален организационен счетоводно-правен модел за подобряване на текущото и периодично отчитането в МСП – Счетоводните кантори

Заклучение

Библиография

Приложения

III. Синтезирано изложение на дисертационния труд

Увод

Уводът на дисертационния труд представлява встъпителна част към проблематиката, предоставена в разработката. Целта на уводната част е да се обяснят причините за направеното изследване. Изведена е актуалността на разработката, формулирани са предметът, обектът, целта на изследването, както и методологията му. Пред автора са поставени конкретните задачи, с изпълнението на които се постига и се защитава изследователската теза.

Глава първа

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В първата глава на дисертационния труд в **параграф 1.1. Теоретичен анализ на нормативното дефиниране на МСП** акцентът се поставя върху теоретичните особености на икономическите и правните аспекти на различните по размер стопански структури, а именно **малки стопански организации** – МСП. Изследва се важната социална отговорност на малките стопански организации, а именно, че играят ключова роля за решаване на проблемите, свързани с безработицата и бедността и формират т.нар. „средна класа” в обществото. Авторът от нормативна гледна точка анализира малките и средните предприятия като самостоятелен правен субект. Представени като такива, те биват своеобразна съвкупност от права, задължения и фактически отношения. На базата на сравнителен анализ се очертават специфичните им характеристики и различните им особености.

Посочен е основният признак за групирането и разграничаването им – мащабът на предприятието. Анализирани са познатите няколко подхода за разграничаване на видовете предприятия в групи, зависещи от размера.

Основно се разграничават няколко вида подходи за дефиниране – качествен, количествен и комбиниран.

Първият – **качествен подход** за дефиниране дава информация за качеството на управлението на МСП като основа на успешното извършване на стопанската дейност. Този подход представя МСП в процес на непрекъснато интегриране и им дава възможност да не се разграничават само по основната си характеристика – мащаб. Целта е, съществено да се разгледат дейността и начинът на управление. Да се определи ефективността на МСП в стопанската практика като съотношение на приходите и разходите, целящо достигане на финансов резултат – печалба, желана доходност и финансова стабилност.

Вторият – **количествен подход** за дефиниране се позовава на информация, достъпна за всички предприятия, и така създава предпоставка за вземане на правилни управленски решения на база анализ на фактори, които са невъзможни чрез другите методи. Определението за МСП на база на количествения подход е по-точно като характеристика на самото предприятие, защото използва конкретни данни.

Третият – **комбиниран подход**, съчетаващ предходните два, е най-доброто средство за класификация, която обхваща по-точно характеристиките на дадената група. Прилагането на количествени методи самостоятелно е безсмислено, ако преди това не са извършени качествените методи на дадено изследване. Следователно количествените и качествените методи следва да се използват в синхрон, за да се допълват взаимно.

Изследвани са концепциите и съществуващите в научната литература дефиниции с цел систематизиране и обобщаване на научните изследвания по темата. Нещо повече, в контекста на научната разработка е извършен разбор на авторски дефиниции на понятието „предприятие“ и „малко и средно предприятие“, като са очертани положителните и отрицателните страни на отделните определения. Стига се до извода, че в специализираната

литературата се срещат множество определения за тези понятия, като всяко от тях има специфичен акцент. Кодифицирането на детайлна дефиниция за понятието се основава на анализа на вижданията, разсъжденията и изводите на редица автори, творчески ангажирани с тази научна област и с анализа на различните нормативни актове.

На заключителен етап е направен преглед на икономическата литература и е прецизирана от автора дефиниция на понятието предприятие – **отделни юридически и икономически обособени обекти, които осъществяват позволената от закона дейност, като се създават, за да извършват стопанска дейност и получават счетоводна обособеност под различно наименование, като са самостоятелни в юридическо, управленско и имуществено отношение субекти. МСП са вид предприятия, разделени на микро, малки и средни.**

Анализът на даденото авторово определение дава основание да се направи изводът, че се поставя акцент върху факта, че предприятията са стопански единици, отделно обособени икономически обекти, като приемаме идеята, че основната им цел се състои в получаването на икономически изгоди. Винаги се търси икономическа печалба от извършената стопанска дейност. Именно това налага отчитането на приходите, разходите и всички действия, извършвани в тях. Това отчитане е счетоводната обособеност на организацията. Следователно предприятията са отчетно обособени единици, които са самостоятелни в управленско и имуществено отношение звена.

В параграф 1.2. Систематизиране и обща характеристика на МСП адекватно на нормативната база се анализират различни дефиниции на понятието МСП и се налага общо схващане, че е наложително да се стигне до обособяване на ясна дефиниция с цел прилагане на равни условия за цялата група и прилагане на еднозначна дефиниция в различните държави–членки на Европейския съюз.

Изследването в теоретичната си част е насочено към анализ на различните концепции и анализ на нормативната база относно показателите за категоризиране на предприятията. Проучени са различните категории организации – микро, малки, средни и големи в нормативните актове, а именно в Закона за малките и средните предприятия, Закона за счетоводството и Директива 2013/34/ЕС. На базата на сравнителен анализ са очертани специфичните особености на множество различни теоретични постановки за същността на МСП.

С оглед изпълнението на посочената цел са анализирани ключовите предимства и ключовите недостатъци на малките и средните предприятия. Важен момент в хода на изследването е заключението, че макар и с много на брой недостатъци, предимствата на МСП надделяват (видно от броя на предприятията в сектора). Следователно те имат заложените и способността, бързо да се нагаждат според икономическата обстановка и да се адаптират, въпреки изброените недостатъци.

В тази глава в **параграф 1.3. Същност и инструментариум на организация на работа чрез дистанционна работна среда** авторът изяснява организацията на работа чрез автоматизирана дистанционна работна среда на счетоводните работници в Счетоводните кантори. В контекста на съвременната икономическа реалност въпросът за степента на значимост на МСП в икономиката на България се анализира с влиянието им върху обществено-икономическите отношения. Именно запазването на стабилността им води и до въвеждане на нови различни модели на организация на работа на заетия персонал като използване на нетрадиционна работна среда и въвеждане на модернизация в организацията и начина на работа в МСП – Счетоводни кантори.

В изследването се отделя специално внимание на внедряването и използването на новите технологии и развитието на техническите мощности на организациите. Следователно внасянето на нови идеи за организация на

работното място по различен от традиционния начин води до подобряване на условията на труд и на крайния резултат. Така налаганата дистанционна работна среда чрез изнесено работно място би довела до редица новости, свързани с организацията на полагане на труд, както от наетите работници, така и от работодателите. Този метод би довел до усъвършенстване на идеята за иновативността и гъвкавостта на малките и средните предприятия и начина им на адаптация към новостите навлизащи в целия свят.

В обобщение на първа глава авторът стига до следните заключения:

* Направен е аналитичен преглед на ефектите от прилагането на предлагания от автора концептуален организационен счетоводно-правен модел за подобряване на текущото и периодично отчитане в МСП – Счетоводните кантори. В хода на проучването авторът поставя акцент върху усъвършенстването на организацията на счетоводното отчитане в МСП – Счетоводни кантори и преминаването му към дистанционно такова. В този контекст в разработката се разглеждат предимствата и недостатъците на предлаганата работна среда и е направен кратък преглед на обектите и функциите му.

* За постигане на конкурентно предимство пред други организации МСП – Счетоводни кантори – разчитат предимно на нови технологии, иновативни мениджърски концепции и техните успешни симбиози. Днес традиционната работна среда не съответства на технологичния напредък и нуждите на съвременното общество и не е в състояние да удовлетвори бързо променящите се нагласи на работодатели и работници в хода на работата. Всичко това дава основание да се обобщи, че предложеният от автора модел на организация на текущото и периодично счетоводно отчитане се откроява с новост, различие, иновативност и креативност.

Глава втора

ТЕОРЕТИЧЕН АНАЛИЗ НА НОРМАТИВНОТО ДЕФИНИРАНЕ НА МСП. СЪЩНОСТ И ОСОБЕНОСТИ ПРИ ТЕКУЩОТО И ПЕРИОДИЧНО ОТЧИТАНЕ В МСП

Втората глава, параграф 2.1. Теоретичен анализ на нормативното дефиниране на МСП се фокусира върху по-задълбочено обследване на разделението на предприятията на основни групи според Закона за счетоводството. Това разделение е свързано с изискванията за съставянето, одита и публикуването на финансовите отчети на предприятията и икономическите групи, следователно те се категоризират в четири групи: микропредприятия, малки предприятия, средни предприятия и големи предприятия. Разграничаването им на база големина, според броя заети, се налага като дефиниция и с приетата Директива 2013/34/ЕС, където отново се доразвива характеризирането на МСП, но не се отдалечава от така залегналите критерии. Това разграничение е необходимо, за да се създаде ясна картина за икономическото положение на предприятието и да се изключат онези предприятия, които не са същински МСП. Прави се опит да се изведе авторово определение за понятието „малко и средно предприятие“, като част от общата класификация на категориите предприятия и да се характеризират техните особености, различаващи ги от големите предприятия.

Обобщавайки натрупаното знание в областта и отчитайки обекта и предмета на изследване, в дисертационния труд е изведено следното определение – **„Малките и средните предприятия (МСП) са отделни юридически и икономически обособени единици, с различен от големите мащаб, които осъществяват позволената и регулирана от нормативните актове дейност за изпълнение на определена стопанска функция. Извършват стопанска дейност и получават счетоводна**

обособеност под различно наименование, като са самостоятелни в юридическо, управленско и имуществено отношение субекти, използвайки ограничен ресурс, а именно малък средно списъчен брой на персонала. Биват микропредприятия, малки предприятия и средни предприятия.“

Анализът на авторовото определение поставя акцент върху следните моменти:

Първо – предприятията са юридически и икономически обособени, макар и малки като мащаб, те са отделни стопански единици и обособени икономически обекти. Въпреки малкия брой персонал и ограничения капитал, това са отделни и независими предприятия.

Второ – МСП изпълняват дейност, позволена и контролирана от закона.

Трето – основната им цел, както на всяка стопанска организация, е получаването на икономически изгоди. Да се постигне посочената в текста ефикасност и ефективност на МСП и така те да достигнат до желаната доходност и финансова стабилност. Винаги да се търси голяма икономическа печалба от извършената стопанска дейност. Това води и до задължителното ясно счетоводно отчитането на приходите, разходите и всички действия, извършвани в предприятието.

Четвърто – ясно са отбелязани основните критерии за разграничение на МСП от големите – брой персонал, годишен оборот, стойност на активите.

В съответствие с Директива 2013/34/ЕС новият Закон за счетоводството въвежда във вътрешното законодателство на Република България видове критерии за разделение на предприятията в групи. Видно от *Таблица 1. Категории предприятия* всички видове предприятия биват отделени в следните икономически групи: големи предприятия, микропредприятия, малки предприятия, средни предприятия. За да

съществува категоризиране и то да е възможно и допустимо, е нужно към 31 декември на текущата година то да отговаря на стойностите на следните три критерия, а именно балансова стойност на активите, нетни приходи от продажби, средна численост на персонала.

Таблица 1. Категории предприятия

Видове предприятия	Балансова стойност на активите /хил. лева/	Нетни приходи от продажби /хил. лева/	Средна численост на персонала /брой/
Големи предприятия	над 38 000	над 76 000	над 250
Микропредприятия	до 700	до 1 400	до 10
Малки предприятия	до 8 000	до 16 000	до 50
Средни предприятия	до 38 000	до 76 000	до 250

Анализът на **Таблицата** ни дава основание да открием следните моменти:

Първо, категоризацията се прави на основата на чл. 19, ал. 2 от ЗС и включва предприятия, които към 31 декември на текущия отчетен период не надвишават най-малко два от следните показатели посочени в цитирания член.

Второ, в нормативната уредба са въведени предвидените в Директивата видове облекчения по отношение на микропредприятията и малките предприятия. В тон с нейните разпоредби се посочва подпомагане с различни видове облекчения на цялата група МСП. Облекченията са свързани предимно с публикуването на финансовите отчети. Годишните

финансови отчети се изготвят и представят на базата на Националните стандарти за финансови отчети за малки и средни предприятия от предприятията, които най-малко за една от двете предходни години не надвишават показателите на два от следните критерии:

- * балансова стойност на активите към 31 декември – 8 млн. лв.;
- * нетни приходи от продажби за годината – 15 млн. лв.;
- * средна численост на персонала за годината – 250 души.

Важно е уточнението, че въпреки нормативно наложените регламентирани облекчения, тези предприятия ще продължават да попадат в извадките на НСИ за изготвяне на различни декларации, при което ще има възможност да се вадят заключения за цялата група. Следва изводът, че предвидените облекчения са насочени основно към задължението за публикуване на финансовите им отчети, но всяко предприятие все още ще е в извадките на НСИ. Предприятията ще останат задължени да съставят годишен отчет за дейността (във връзка с ГДД по чл. 92 от ЗКПО). Също така е отделено внимание и на прилагането на националните счетоводни стандарти, които ще продължават да търпят промени.

Следователно можем да направим обоснования извод, че въвеждането на точни и ясни категории за разделение на групите предприятия в ЗС е доразвиване на критериите за разделение на предприятията. С новия Закон за счетоводството, който влиза в сила от 01.01.2016 г., се транспонират и въвеждат в практиката разпоредбите, дадени от ЕС с Директива 2013/34/ЕС и Директива 2014/95/ЕС от 22.10.2014 г. Така българските нормотворци приемат, нагаждат и пренасят със същото значение във вътрешното законодателство залегналите основни правни норми и принципи.

В следващата **Таблица 2.** са посочени категориите на МСП в Република България.

Таблица 2. Критерии за разделение на малките и средните предприятия според нормативната уредба в България /ЗМСП и ЗС/

Категория предприятие	Средносписъчен брой на персонала /брой/	Годишен оборот /лева/	Стойност на активите /лева/	Балансова стойност на активите до /лева/	Нетни приходи от продажби до /лева/
Микро-предприятие	10	3 900 000	3 900 000	700 000	1 400 000
Малко предприятие	50	19 500 000	19 500 000	8 000 000	16 000 000
Средно предприятие	250	97 500 000	84 000 000	38 000 000	76 000 000

На база задълбоченото изследване на нормативната уредба се приемат максималните стойности на критериите за разделение на МСП, съгласно показаните в Таблицата изисквания на чл. 3 от ЗМСП и чл.19 от ЗС. Така се оформят подгрупи в групата на МСП.

В параграф 2.2. Същност и особености при текущото счетоводно отчитане в МСП по-задълбочено се обследва нуждата на всяка икономическа единица, юридически организирана в предприятие, от информация за себе си и за околните контрагенти, с които работи. В тази последователност на разсъждения се откроява фактът, че така нужната информация бива предимно счетоводна. В този контекст счетоводната информация е представена като съвкупност от сведения и данни за реално протичащи явления, която отразява хода на стопанските процеси в малките и средните предприятия. В разработката се поставя акцент на начина на набавянето на нужната счетоводна информация и проблемите, възникващи с организацията на счетоводното отчитане.

Нещо повече, в този параграф на дисертационния труд се обследва обстойно същността на текущото отчитане и неговата логична последователност, отчитането на финансирането от Европейския съюз в МСП, като се представя накратко методът на счетоводно отчитане на финансиранията, предоставени от различни еврофондове. Особеното тук е, че се извършва от други МСП – Счетоводни кантори, занимаващи се с предлагане на услугата счетоводно отчитане на неограничен брой организации. Така се получава навременна оперативна счетоводна информация, независеща от местоположението.

Следващата логическа последователност на предходните етапи (текущо счетоводно отчитане и счетоводно отчитане на финансиранията от Европейския съюз) е последващото периодично счетоводно отчитане в МСП. Проследява се създадената връзка като свързаност на счетоводното отчитане.

Последващият етап представлява установяване на резултатите от стопанската дейност – периодично счетоводно приключване. Следователно сметките ни показват информация за текущо систематизирано отчитане на състоянието и своевременното движение на имуществото на предприятието (активите, пасивите и капитала), като допринасят за обобщаване на резултатите от дейността на МСП. При автоматизираната и дистанционната организация на счетоводството синтетичното и аналитичното отчитане в МСП може да бъде обединено и да се извършват успоредно разнасяния. Информацията, въведена от счетоводен работник на отдалечено работно място, се отразява коректно и автоматично както по синтетичните, така и по аналитичните сметки и се съхранява на технически носители, достъпни за всеки един счетоводител.

В заключение можем да добавим, че дистанционното отчитане в цялост се изгражда, за да се осъществи строг контрол на счетоводните

записвания в предприятието. Това дава основание да се гарантира реалност и точност на отчетената счетоводна информация.

Логично продължение на разглеждането на текущото отчитане в разработката е анализирането на възможността за усъвършенстване на МСП не само чрез правилни икономически политики на държавата, но и чрез подпомагане, идващо от Европейския съюз. Финансирането се описва в разработката като вид особеност на счетоводното отчитане в МСП. Така се дава възможност на МСП у нас да придобият определени ресурси, за да имат възможността да разширяват дейността си и да създават повече работни места за населението. Акцентира се върху финансиранята на МСП от еврофондовете с цел набавяне на средства за придобиване и въвеждане на техническо оборудване, нужно за подобряване на работната среда.

В параграф 2.3. Същност и особености при периодичното счетоводно отчитане и съставяне на ГФО в МСП авторът акцентира върху твърдението, че обобщената информация от текущото счетоводно отчитане на постигнатите резултати и промени в имущественото и финансовото състояние се акумулира и трансформира в Годишен финансов отчет, който става носител на систематизираната счетоводна информация за дейността на малкото и средното предприятие.

Цялата съвкупност от счетоводна информация, нужна на външните контрагенти, може да бъде предоставена с финансовите доклади на всяко предприятие, разгледани като различна форма на финансовите отчети. Обхватът и съдържанието на тази информация се определя от целта на финансовото отчитане в съответствие с приложимата концептуална рамка. Теоретичният анализ завършва с изследване на особеността, която въвежда авторът, че организирането на посоченото текущо и периодично счетоводно отчитане и обобщаването на информацията за предприятието в Годишните финансови отчети се извършва изцяло дистанционно от Счетоводните кантори (чрез изнесено работно място на счетоводните работници).

Следователно за всеки външен потребител тези данни ще имат същото съществено значение, макар и да са придобити дистанционно.

В заключение в тази глава подробно е анализиран представеният от автора организационен модел на отчитане на протичащите процеси в МСП, текущо регистриране и вписване на стопанските операции в регистрите да става дистанционно, следователно всичко да се извършва не само автоматично, но и от разстояние. Естествено е, автоматичното отразяване на стопанските операции и процеси да си остане същото, като познатото и описвано в различни разработки, а търсената промяна да е във възможността да се случва изнесено. Дистанционното счетоводно отчитане ще доведе до съществена промяна в организацията на счетоводството в МСП, като основна част от нея е съхраняването на информацията изцяло върху носители от различен вид – технически. Така потокът от данни лесно и бързо може да достигне до всеки от счетоводните работници имащ нужната техника, без значение къде се намира и изнесено ли осъществява дейността си. Следователно счетоводната информация се канализира и своевременно, и правилно. Този вид записване може да улесни и да облекчи работата на счетоводните работници и да им даде възможност, лесно и бързо да се адаптират към предложената новост. Получаването на нужните счетоводни справки в процеса на работа се извършва автоматично, бързо и достъпно до всеки потребител във всеки един момент. Приключването на счетоводните операции, съставянето на оборотните ведомости и самите финансови отчети стават видни за всички счетоводни работници, в момента на извършването им, без значение къде са позиционирани да извършват дейността си.

В обобщение на анализа на технологичните аспекти и по-конкретно на особеностите и предимствата на дистанционното счетоводно отчитане, е направен изводът, че се очертава добра алтернатива за осъществяване на ефективна промяна в начина на организиране на счетоводството в Счетоводните кантори. В заключение на представеното в тази глава

достигахме до извода, че цялата дейност по счетоводното регистриране на операциите, освен че се извършва автоматизирано в МСП – Счетоводни кантори, може да е и изцяло дистанционно и изнесено.

Глава трета

ОРГАНИЗАЦИОННИ МОДЕЛИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ОТЧИТАНЕТО В МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ – СЧЕТОВОДНИ КАНТОРИ

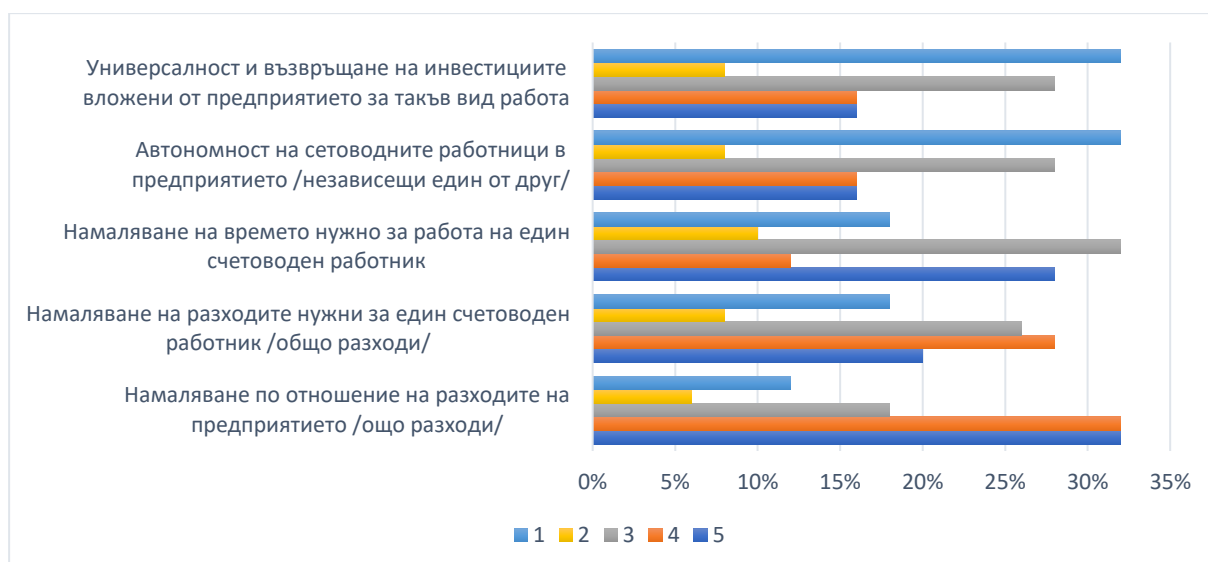
В Трета глава на дисертационния труд **параграф 3.1. Анализ на съществуващите модели на счетоводно отчитане и преход към прилагане на нов организационен модел в МСП – Счетоводни кантори** е посветен на еволюционното израстване до момента на промените в обработването на счетоводната информация, което първоначално не е било дори автоматизирано. Отделено е внимание на историческия преход на съществуващите модели на счетоводно отчитане и прехода към прилагане на нов организационен модел на счетоводно отчитане в МСП – Счетоводни кантори.

Следваща важна стъпка в хода на изследването, като изхождаме от теоретичните постановки и се базираме на направените обобщения и изводите във връзка с използването на изнесено работно място на счетоводните работници в МСП от типа Счетоводни кантори, е извършеният практически PEST анализ на макроикономическите фактори и аспекти, които определят състоянието и по-нататъшното развитие на същите. Това е полезен анализ, целящ да даде нова визия и възможност за по-лесно разбиране на бизнес средата в сферата на МСП – СК, улеснява вземането на решение за въвеждане на модела, предложен от автора, и дава отговор на въпроса, дали би бил изгоден за тях. Следователно така се стимулира възможност за бъдещо развитие на тези определени предприятия.

Целта на този тип анализ е да се конкретизират, проследят и оценят промените, които ще настъпят в икономическата, счетоводната, социалната, технологичната и не на последно място правна основа в МСП. Така предлаганите промени могат да доведат до съществени изменения в основната конкурентна среда и до предоставяне на нови възможности пред МСП – СК. В тази разработка PEST анализът е насочен към икономическата и технологичната среда, с цел да се направи оценка на външната среда и адаптирането спрямо нея на вътрешната среда на СК, като се промени начинът на организационно упражняване на дейността им. Движещ мотив тук са общите икономически промени и належащата нужда от модернизация за прилагане на посочения модел на практика.

След направеното анализиране, на база изведените заключения, обобщаваме, че се очертават само положителни въздействия от гледна точка на икономическите фактори за използването на изнесеното работно място на счетоводния работник чрез работа от разстояние в МСП от типа Счетоводни кантори.

Положителните въздействия, очертани от посочения анализ, са доказани и видни от направеното в практиката Анкетно проучване. **Общата оценка** на електронната/дистанционна работна среда на счетоводните работници и осмислянето на предимствата за преминаване към електронна/дистанционна работна среда са посочена във **Фигура 1**. Това са отговорите дадени, на въпросите, свързани с разходите на малките и средните предприятия – Счетоводни кантори, с ефикасността и предимствата от използването на предлагания модел – електронна /дистанционна работна среда.

Фигура 1. Значение на предимства за преминаване към дистанционна работна среда на счетоводните работници

Резултатите от Фигурата са красноречиви и водят до извода, че Счетоводните кантори имат абсолютна възвръщаемост на разходите, направени за инвестицията за въвеждане на предлагания дистанционен модел на работа от вкъщи. Мотивацията и основната движеща сила за преминаване към тази работна среда на счетоводните работници е именно намаляването на разходите, без значение дали общо разходи или разходи, нужни на един счетоводен работник в предприятието. Основната част от Счетоводните кантори – над 40 % от всички анкетирани респонденти, твърди, че намаляват разходите на предприятието (общо разходи). Следователно аргументиран е изводът, че след универсалната възвръщаемост на всички направени разходи би последвало и общо намаляване по отношение на всички разходи в предприятието.

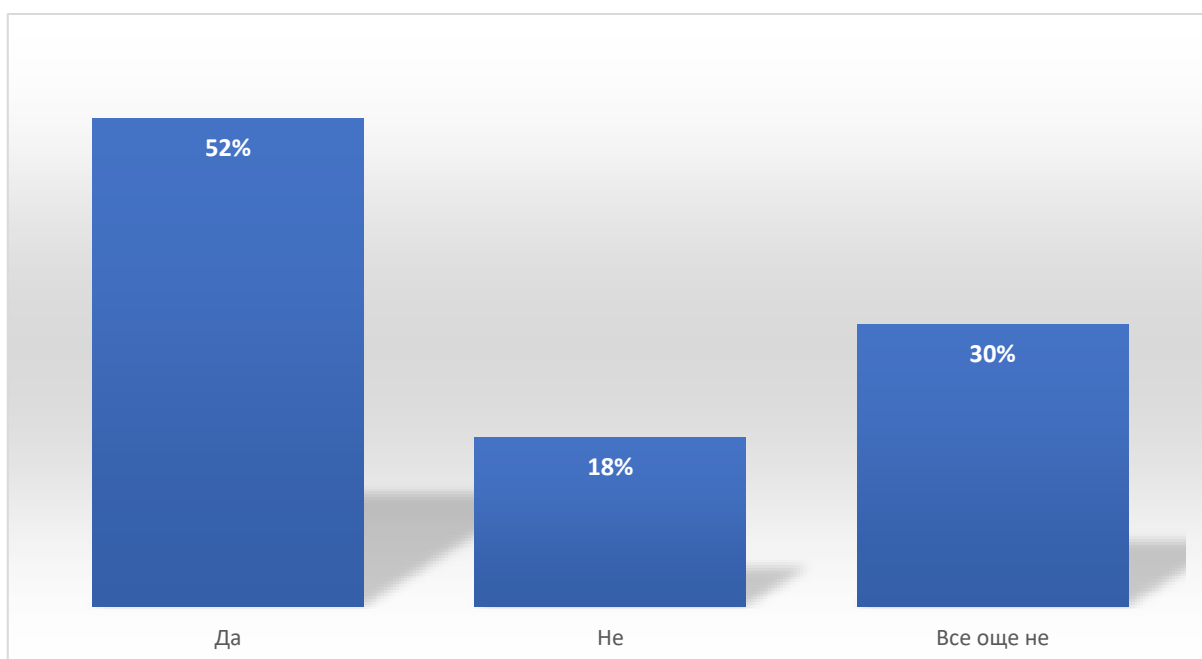
В заключение, след направения PEST анализ и изведените резултати от проведеното анкетно проучване, можем да обобщим, че предлаганият модел е не само възможен, но и икономически изгоден за МСП от типа на Счетоводни кантори.

В параграф 3.2. Технология на дистанционното текущо и периодично счетоводно отчитане в Счетоводните кантори е поставен акцент върху анкетно проучване, реализирано от автора. Представени и обобщени са крайните резултати от проведеното научно изследване (теоретично и емпирично), а именно, че в практикоприложен аспект е приложим концептуалният организационен счетоводно-правен модел, предлаган от автора на разработката. Анализирани са предимствата и недостатъците на дистанционната работна среда, изследвана е технологията на автоматизираното дистанционно текущо и периодично счетоводно отчитане в Счетоводните кантори.

В този ред на мисли доказването на основната теза се базира на анкетно проучване чрез подадена анкетна карта към различни респонденти от така избрания вид (МСП). За преглед и подбиране на организациите, които да се включат в анкетното изследване, а именно МСП от типа на Счетоводни кантори, занимаващи се с предоставяне на счетоводна услуга на други МСП, е използван каталогът с данни на фирми от икономическия уеб портал econ.bg. За удобство на анкетираните респонденти, различните Счетоводни кантори, анкетата е представена във вид на уеб форма. Електронният вариант на анкетата е реализиран в три страници, отделно една от друга, с нужно време за попълване от 2 до 5 минути. На селектираните Счетоводни кантори е изпратен имейл с молба за попълване на предоставената анкетната карта, която е достъпна на посочен електронен адрес. Така анкетата стана лесно достъпна с възможност за бърз отговор и това даде възможност да се постигне желаният резултат, без да се отказват респондентите. За целите на анкетното проучване са подбрани 250 на брой малки и средни предприятия, занимаващи се със счетоводни услуги от типа на МСП – Счетоводни кантори, например: СК „Актив“, СК „Надежда“ ООД, СК „Дал Сиат“ АД, „Тандра Комерс“ ЕООД, „Счетоводна Къща – РС“ ООД, „Тара Акаунт“, „Зара Консулт“, ANED, „Каст Консулт“ ЕООД, „Борнали“

ЕООД, „Петра Консулт ТВ“ ООД и други. В отговор на молбата за попълване на анкетната карта, бяха попълнени общо **50 анкетни карти** (20 % от всички респонденти), коректно отговорили на всички въпроси и изпълнили всички точки, които са и обработени в анализа на анкетното проучване в изследването.

На база на резултатите от проведената анкета се анализира ефикасността на предлагания от автора и налагащия се в практиката нов бизнес модел за развитие на МСП – Счетоводни кантори, а именно дистанционна работна среда чрез изнесено работно място на счетоводните работници. Отговорите от анкетното проучване показват, че 26 на брой или 52 % от анкетираните са заложили да опитат като вариант на работа предлагания нов метод на дистанционна среда в Счетоводните си кантори, посочени във **Фигура 2**.

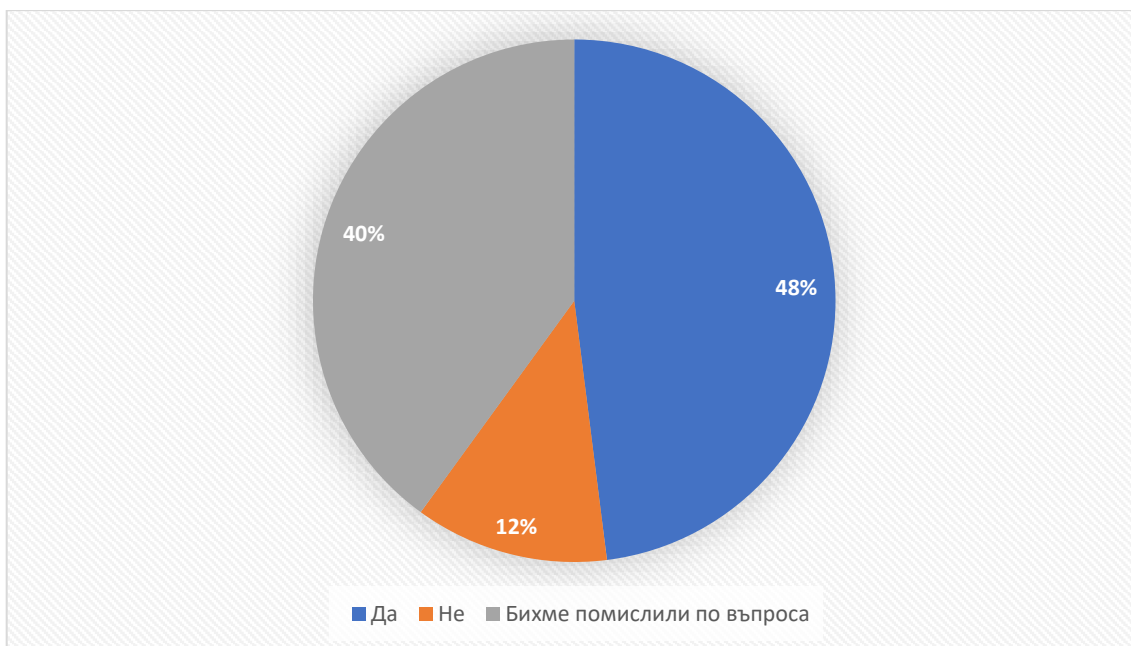

Фигура 2. Използване на изнесено работно място сред счетоводните работници

Въз основа на авторското анкетно проучване е анализирано внедряването на дистанционно счетоводно отчитане, като се конкретизира същността на посочения от автора организационен модел и се установява неговата приложимост. Основната идея на направеното изследване е да се покаже, че действително може да се имплементира и усъвършенства в практиката предложеният от автора модел. Следователно има причинно-следствена връзка между развитието на технологичния процес и налагането на дистанционната работна среда на счетоводните работници в МСП в областта на счетоводството.

В параграф 3.3. Концептуален организационен счетоводно-правен модел за подобряване на текущото и периодично отчитане в МСП – Счетоводните кантори от дисертационния труд са обследвани особеностите на предложения организационен модел на счетоводно отчитане. Резултатите от изследването са обобщени и представени таблично и графично в разработката.

В настоящата част на изследването е анализирано значението на внедряването на предлагания модел на дистанционно счетоводно отчитане. Данните от *Фигура 3* сочат, че значителен процент, а именно 48 % от анкетираните респонденти, желаят ефективното налагане и използване на дистанционна работна среда. Следователно приемат, че методът е ефикасен и много добър за работа. Той е практически подходящ за приложение в областта на счетоводните услуги и би могъл да се наложи изцяло в малките и средните предприятия – Счетоводни кантори, като спомагателен или дори основен модел на организация на счетоводното отчитане.

Фигура 3. Нагласи за внедряване на изнесено работно място сред организациите

Това ни дава основание в обобщение на трета глава да достигнем до заключение, че на база направения анализ на резултатите от проведеното анкетно проучване е доказано, че предприятията от типа – микро, малко, средно приемат и прилагат на практика описания бизнес модел и желаят използването на изнесено работно място на своя счетоводен персонал. Следователно е практически подходящ за използване в дейността на счетоводните услуги, но и в дейността на други МСП в цялата икономика на страната.

Наблюдава се пряко пропорционална зависимост на нарастването на броя на МСП, използващи дистанционна работна среда чрез изнесено работно място от своите счетоводни работници и усъвършенстване на техническото равнище на Счетоводните кантори в България. Налице са и съответните предпоставки, видни от резултатите от анкетното проучване, гарантиращи, че дистанционната работна среда ще се изравни и дори ще изпревари по популярност традиционната работна среда в МСП –

Счетоводни кантори. Използването на новия организационен модел става особено важно за развитието на Счетоводната кантора.

Заклучение

В заключителната част се синтезира логическата постройка на дисертационния труд и се обобщават постигнатите резултати. Отчитайки поставените цели и задачи, се дефинират основните изводи, препоръки и заключения:

Първо, след направения анализ на теоретичните концепции в икономическата и правната литература се прецизира и извежда авторово определение за МСП. Посочените като предимства за цялата група на МСП, а именно адаптивност, конкурентоспособност, бързо технологично развитие, бърза реакция по време на преход, висока мобилност и най-вече насърчаване на нови бизнес модели на работа са абсолютно валидни и доказани от изследването в Счетоводните кантори.

Второ, на база на направения анализ на резултатите от проведеното анкетно проучване е доказано, че предприятията от типа – микро, малко, средно – приемат и прилагат на практика описания бизнес модел и той вече се използва в Счетоводните кантори. Предлаганият модел е ефикасен, приложим и желан в МСП от типа на Счетоводни кантори. Следователно е практически подходящ за използване в дейността на счетоводните услуги и на други МСП в цялата икономика на страната.

Трето, наблюдава се пряко пропорционална зависимост на нарастването на броя на МСП, използващи дистанционна работна среда, чрез изнесено работно място на своите счетоводни работници и усъвършенстването на техническото равнище на Счетоводните кантори в България. Налице са и съответните предпоставки, видни от резултатите от анкетното проучване, гарантиращи, че дистанционната работна среда ще се

изравни и дори ще изпревари по популярност традиционната работна среда в МСП – Счетоводни кантори. Използването на новия бизнес модел става особено важен за развитието на Счетоводната кантора.

Настоящата разработка дава отговор на някои дискуссионни въпроси, свързани със счетоводното отчитане в МСП – СК, съобразявайки се с различните му особености, и допринася за постигането на целите, които са поставени пред Счетоводните кантори в наши дни.

IV. Справка за научните и научно-приложни приноси в дисертационния труд

СПРАВКА

ЗА ОСНОВНИТЕ ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

на Александрина Пламенова Алексиева-Николова

на тема:

**СЧЕТОВОДНО-ПРАВНИ АСПЕКТИ НА МАЛКИТЕ
И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ**

за придобиване на образователната и научна степен „Доктор” по научната специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (Счетоводство)“

Теоретичните изследвания и практическите проучвания позволяват да се открият следните съществени приноси с научен и практикоприложен характер:

1. На база задълбочено изследване на специализираната литература и действащата нормативна уредба е изведено собствено определение на понятието „малко и средно предприятие“, като е характеризирана правната и икономическата му природа. Акцентът е поставен върху особеностите на текущото, периодичното счетоводно отчитане и съставянето на ГФО в МСП. Изследвани са и възможности за моделиране на нов вид дистанционна работна среда в МСП – Счетоводни кантори.

2. Направен е критичен анализ на нормативните постановки в ЗМСП, ЗС и Директива 2013/34/ЕС, свързани с показателите за категоризиране на предприятията на микро, малки, средни и големи. На тази база е доказана

необходимостта от въвеждане на облекчения при изготвяне на ГФО в микропредприятията и малките предприятия.

3. Изяснена е концептуалната връзка между компютърно-комуникационния прогрес и въвеждането му в организационния модел на счетоводното отчитане. Проучени са етапите при преминаването от автоматизирана обработка на счетоводна информация към дистанционна такава в Счетоводните кантори.

4. Извършен е PEST анализ на макроикономическите фактори и аспекти, с цел да се направи оценка на външната среда и адаптирането на дистанционното отчитане във вътрешната среда на Счетоводните кантори. Аргументира се становището от гледна точка на икономическите фактори, че с използването на изнесеното работно място на счетоводните работници в СК се очертават само положителни въздействия – намаляване на общите разходи на предприятията след внедряване на бизнес модела.

5. Предложен е концептуален организационен счетоводно-правен модел за подобряване на организацията на текущото и периодично отчитане в МСП – Счетоводните кантори. Въз основа на авторово анкетно проучване е анализирано внедряването на дистанционно счетоводно отчитане в практикоприложен аспект в МСП – СК и е доказано тяхното отношение и готовност за прилагане на предложения организационен модел, базиран на компютърно-комуникационния прогрес. Изследвана е възможността, този модел да се приложи в МСП и в различните сектори на икономиката.

V. Публикации по дисертационния труд

СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ по темата на дисертационния труд

СЧЕТОВОДНО-ПРАВНИ АСПЕКТИ НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

за придобиване на образователната и научна степен „Доктор” по
научната специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на
стопанската дейност (Счетоводство)“

с автор Александрина Пламенова Алексиева-Николова

I. Статии

Статии:	точки:
1. Алексиева, А. – <i>Организация и особености на работа на счетоводния работник в изнесено работно място в домашни условия</i> // ID № 1156 - Годишен алманах Научни изследвания на докторанти на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, кн. 8, АИ „Ценов“, 2014, с. 17-26 (ISSN: 1313-6542).	10
2. Алексиева, А. – <i>Участие на малките и средни предприятия в обществено-икономическите отношения в Република България (методически и счетоводни аспекти)</i> // ID № 1156 - Годишен алманах Научни изследвания на докторанти на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, кн. 10, АИ „Ценов“, 2015, с. 532-546 (ISSN: 1313-6542).	10

II. Научни доклади

Научни доклади:	Точки:
1. Алексиева, А. – <i>Модел и стратегия за развитие на МСП – Счетоводни кантори</i> // ID № 2489 - Научни трудове на Русенския университет, Том 54, Серия 5.1, Икономика и мениджмънт, Русе 2015г., Русенски университет „Ангел Кънчев“, научна конференция „РУ&СУ 2015“, с. 123-127, (ISSN 1311-3321).	10
2. Алексиева, А. – <i>Правни и икономически проблеми на счетоводното отчитане на малките и средни предприятия</i> // ID № 3087 – Legal and Economic Problems of the Business Environment of the Republic of Bulgaria/Правни и икономически проблеми на бизнес средата в Република България : Кръгла маса : Сборник доклади : 23 октомври 2015 г. - Свищов : АИ „Ценов“, 2015, с. 441-445 (ISBN 978-954-231086-0).	10

VI. Декларация за оригиналност и достоверност

ДЕКЛАРАЦИЯ

за

ОРИГИНАЛНОСТ И ДОСТОВЕРНОСТ

от

Александрина Пламенова Алексиева-Николова

Дисертационният труд под заглавие: „СЧЕТОВОДНО-ПРАВНИ АСПЕКТИ НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ“ е автентичен и представлява собствена научна продукция на автора. В него са използвани авторски идеи, текстове и визуализация чрез графики, фигури и таблици, като са спазени всички изисквания на Закона за авторското и сродните му права чрез надлежно цитиране и позоваване на чужда авторска мисъл, както и данни, включително:

1. Постигнатите в дисертационния труд резултати и изведени приноси са оригинални и не са заимствани от изследвания и публикации, в които авторът няма участия.

2. Представената от автора информация във вид на копия на документи и публикации, лично съставени справки и др. съответства на обективната истина.

3. Научните резултати, които са получени, описани и/или публикувани от други автори, са надлежно и подробно цитирани в библиографията.

Подпис:

/А. Алексиева-Николова/